

PREZENTAREA CONDIȚIILOR DE CONSERVARE A PIESELOR TEXTILE LA POSESORI. STABILIREA CATEGORIILOR DE OBIECTE, A MATERIALULUI ȘI A TEHNICILOR DE LUCRU

MARIA HOLICU

Pînă către deceniul al cincelea al secolului nostru Dimbovița a constituit o pată albă a cercetărilor etnografice, sociologice sau antropologice. Această lipsă de cunoaștere a atras după sine ideea preconcepută că teritoriul județului Dimbovița ar constitui o zonă lipsită de individualitate, în ultimă instanță de specificitate din punct de vedere etnografic. La acesta a contribuit din plin și vecinătatea unor zone etnografice spectaculoase și bătute de cercetători ca : Muscel, Valea Prahovei, Argeș. Primul efect al acestei stări de fapt l-a constituit lipsa unor cercetări sistematice și, în consecință a unui patrimoniu muzeal de profil.

Puținele piese care au stat la baza muzeului țirgoviștean sînt elemente de incontestabilă valoare artistică populară, colecționate și donate instituției de George Olszchewski, din păcate aparținînd unor zone etnografice îndepărtate : nordul Transilvaniei, Banat, Gorj, Maramureș, Pădureni, Suceava și doar cîteva din zona apropiată, Muscel. Piesele colecției Olszchewski aflate în posesia muzeului nostru sînt în majoritate piese de port : ii, oprege, cojoace, cîteva piese ceramice și mobilier pictat, transilvănean.

În primele decenii de existență a muzeului țirgoviștean preocupările etnografice sînt sporadice, iar achizițiile accidentale. Abia în ultimii ani cercetările etnografice se permanentizează prin înființarea unei secții de profil.

După primele luări de contact cu terenul etnografilor li s-a impus imperativul de a face cunoscută specificitatea și valoarea incontestabilă a produselor civilizației locale, necesară impunerii pe plan național a individualității etnice a acestei zone și concomitent de stabilire a locurilor comune prin care se încadrează în sfera largă a specificului național.

În urma acestor cercetări de teren soldate cu selectarea și achiziționarea a peste 1000 piese textile, s-a reușit să se realizeze un patrimoniu muzeal edificator pentru jumătatea de nord a județului, patrimoniu valoros ca document de gîndire și creație microzonală și zonală și în unele cazuri, națională.

Astfel, achizițiile efectuate în zona superioară Văii Ialomiței, s-au axat preponderent pe scoarțe, întrucît aici există principalele centre specializate din Muntenia : Moroieni, Pietroșița, Pucioasa, Runcu, prin achiziții s-au selectat piese pe următoarele criterii :

1. Vechime, specificitate, ținută artistică ;

2. Valoare artistică ;

3. Selectarea de eşantioane elocvente pentru toate motivele decorative şi tehnicile de lucru cu frecvenţă în zonă.

Vedem deci, că fiecare dintre piese are pe lângă valoarea sa intrinsecă şi valoare documentară, în special cele vechi ; valoare ce impune un tratament atent şi susţinut.

În microzona Văii Dîmboviţei, în care portul este irelevant datorită vecinătăţii coplesitoare a Muscelului, s-a constatat că întreaga îndeminare a femeilor din zonă a fost canalizată pe domeniul textilelor de interior, piese care ajung la un rafinament deosebit şi care în cadrul depozitelor noastre ocupă un loc şi o atenţie specială.

Aceiaşi situaţie o întâlnim referitor la piesele de port, categorie în cadrul căreia o mai mare atenţie s-a acordat costumelor vechi, de lucru, confecţionate pe plan local, decît celor spectaculoase de sărbătoare, importante în zonă.

Fiecare categorie devine relevantă cel puţin pentru o microzonă, celor vechi dublîndu-li-se valoarea, iar atenţia de care trebuie să se bucure se impune a fi egală pentru toate timpurile (de un tratament bucurîndu-se în special cele supuse degradării).

Pentru a se lua măsurile necesare conservării în bune condiţiuni a materialului etnografic existent în colecţiile muzeului nostru s-a procedat la următoarele demersuri :

1. pornind de la premiza că piesele achiziţionate constituiau piese de uz şi înaintea achiziţiei au suferit anumite tipuri de tratamente, s-au efectuat peregrinări în zonele de provenienţă pentru stabilirea modului de folosinţă a pieselor, a tratamentelor suferite (de păstrare, curăţare, uscare, călcare, dispunerii în cadrul interiorului etc.).

2. testarea informatorilor din zonă cu privire la materialele şi tehnica de lucru, ca şi la criteriile lor empirice de conservare, criterii care ulterior au fost supuse unei judecăţi de valoare în vederea aplicării unor sugestii.

S-a constatat astfel că piesele din categoria scoarţelor întâlnite în teren, confecţionate din „lînă în lînă” sau în urzeală de bumbac (cele mai recente) ţesute în majoritate în tehnica „chilim” şi avînd în cele mai multe cazuri o cromatică de provenienţă chimică au fost depistate în interiorul ţărănesc de provenienţă în următoarele tipuri de condiţii :

- a) cele „protejate” împăturite, aşezate în, sau pe lăzi ;
- b) altele tensionate pe perete prin cuie, cu marginile neprotejate ;
- c) aşezate pe pat, astfel supuse folosirii permanente şi tensionării pe margine şi uneori îndoită la capete ;
- d) piesele considerate de posesori ca uzate sau devalorizate, aşezate pe jos, deci se rod, se murdăresc, suferă dese spălări. Piesele au mai avut de suferit în urma scuturării.

Textilele de interior ţesute în război în două ite cu decoraţie aleasă sau brodată cu arnici care uneori se docolorează prin spălat sufereau de tensionare prin cuie bătute direct în pînză, dese spălări, apretări, albăstri şi călcări, iar cele „păstrate” fiind împăturite şi aşezate în teancuri masive.

Piesele de port adunate din zonă, reprezintă o categorie cu mult mai diversificată din punct de vedere al materialului, tehnicii de lucru, moda-

lităților de utilizare și tipologie zonală și socială. Astfel ca materie primă și tehnică de lucru remarcăm :

- a) fibre animale — borangicul (la marame) ;
- b) lina — (fote, ițari, bete) ;
- c) fibre vegetale — bumbac, cînepă, in — (fote, cămăși, ii) ;
- d) fibre sintetice — mătase sintetică — (fote, exemplare mai recente).

Dacă aceste tipuri de fibre reprezintă textura, situația se complică în cadrul elementului decorativ.

Decorarea se face fie în război „ales“ sau prin brodat, materialele folosite fiind dintre cele mai deosebite și adeseori coexistînd în cadrul aceleiași piese :

1 fir metalic — întîlnit în mici cantități la marame, ii și bete și abundent la fote ;

2 arnici — la ii, cămăși ;

3 lînă — la fote (totdeauna aplicată pe lînă) ; și în cazuri mai rare, la cămăși ;

4 mătasea sintetică — frecventă la fote, ii și cămăși.

Cele mai vechi fote sînt țesute lînă în lînă în două ițe cu spată îngustă, în două foi, încheiate cu acul. Exemplarele mai noi sînt realizate dintr-o singură foaie în patru ițe „în coaste“ din bumbac, mătase, mai rar lînă. Decorul fotelor este totdeauna ales, iar în cazul pieselor întrebunțate la muncă se reduce la vârgi în alternanță cromatică.

Cămășile, iile și poalele sînt realizate din tradiționala „pînză de casă“, deci bumbac („ațică“) țesut în două ițe, decorul cel mai frecvent fiind brodat „în cruci“, mai rar este ales și uneori ajurat. La piesele de acest gen, unele decorative sînt umplute cu fir, „fluturi“ mai rar mărgeli — materiale grele care tensionează pînza în special în zona alțiței. În cazul decorării cu arnici există piese la care vopseaua se pierde, deci intervenția de curățire este limitată pentru a nu se agrava procesul. Ițarii sînt piese fără elemente de decorație în zona Dîmboviței, croiți din postav țesut în casă din fir subțire de lînă, în patru ițe, bătut apoi la piuă și croit după un sistem simplu.

În urma spălării repetate, datorită caracteristicilor fibrei de lînă, postavul se „bate“ piesa se micșorează ca dimensiune.

Piesele de port au fost întîlnite în teren în următoarele situații :

1) uz frecvent de fiecare zi ;

2) uz ocazional ;

3) „păstrate“ pentru moștenitori sau înmormîntare, aceste ultime două categorii fiind împăturite și așezate în teancuri, în lăzi sau în dulapuri.

Această trecere în revistă a categoriilor de piese, a funcționalității lor în momentul achiziției (deci conservarea la locul de proveniență) ca și a materialului și tehnicii de confecționare a pieselor o considerăm necesară pentru a stabili în continuare tratamentul pe care-l urmează acestea odată intrate în colecția muzeului.